

Informační týdeník Sboru CASD Praha 5 - Smíchov **SMÍCHOVSKÝ ZPRAVODAJ**

květen 2021

příloha speciál

SBORNÍK KÁZÁNÍ N°3

URČENO PRO VNITŘNÍ POTŘEBU SBORU

P R A H A 2021

DESATERO

PROLOG (Radomír Jonczy)

Čtení z bible: 5. Moj 6,6-9

„A TATO SLOVA, KTERÁ TI DNES PŘIKAZUJI, BUDEŠ MÍT V SRDCI. BUDEŠ JE VŠTĚPOVAT SVÝM SYNŮM A BUDEŠ O NICH ROZMLOUVAT, KDYŽ BUDEŠ SEDĚT DOMA NEBO PŮJDEŠ CESTOU, KDYŽ BUDEŠ ULÉHAT NEBO VSTÁVAT. UVÁŽEŠ SI JE JAKO ZNAMENÍ NA RUKU A BUDEŠ JE MÍT JAKO PÁSEK NA ČELE MEZI OČIMA. NAPÍŠEŠ JE TAKÉ NA VEŘEJE SVÉHO DOMU A NA SVÉ BRÁNY.“

Patříme k církvi, která vznikla mimo jiné také proto, že si její průkopníci uvědomili, že svět, a to i svět křesťanský, pošlapává Boží vůli. Důraz na respektování Boží vůle se proto stal jedním z hlavních důrazů Církve adventistů sedmého dne.

Jak je tomu dnes? Zvěstujeme stále ještě poselství desatera? Známe ho vůbec ještě? Vštěpujeme jej svým dětem? Hovoříme o něm doma i na cestách? Přemýšlíme o něm od svítání do setmění? Provází nás Boží vůle při naší práci? Máme ji neustále

před očima, na mysli i na srdci? Rozumíme vůbec ještě poselství Desatera, anebo nám jeho obsah zkreslily všelijaké lidové výklady, které jsme někde pochytili, anebo si je sami mylně vydedukovali?

Mám pro vás návrh. Rád bych se v několika příštích kázáních zabýval výkladem Desatera. Možná si řeknete, že je to krok zpátky. Krok k zákonickému pojetí křesťanství, ze kterého jsme se v minulých letech možná právě díky onomu historickému důrazu naší církve tak obtížně vymaňovali. Snad máte pravdu. Naši otcové se asi doopravdy stali zajatci zákonických schémat. Obávám se však, že nás zase ono "vymaňování se" vynáší do opačného extrému laxního přístupu k respektování Boží vůle. Je proto nejvyšší čas hledat cestu z těchto extrémů. Mám za to, že právě pozorné naslouchání poselství Desatera může být cestou vyvádějící z extrémů zákonického křesťanství na straně jedné a laciného pojetí křesťanské milosti na straně druhé.

2. Mojžíšova 20,1

"BŮH VYHLÁSIL ..."

Je pravdou, že byly nalezeny už i starší zákoníky, než je Desatero. Např. Zákoník Chamurapiho a řada dalších. Jisté však je, že ještě nikdy nikdo nevymyslel nic lepšího a úplnějšího než Desatero. Desatero totiž vyhlásil sám Bůh. Zákoníky starověkých národů začínají vždy jmenováním krále, který zákoník vyhlásil. Jen zcela ojediněle začíná znění některých zákoníků zdůrazněním jména nějakého božstva. Děje-li se tak, je to zase jen proto, že se tímto jménem král snaží podepřít svou vlastní autoritu. Vzápětí po jménu božstva však následuje jméno krále.

V Desateru však čteme, že Bůh vyhlásil. Ne Mojžíš, ani Bůh ve spolupráci s Mojžíšem, jen a jen Bůh. Bůh je totiž králem Izraele. On zůstává jedinou svrchovanou autoritou svého lidu. Zde je zakotvena hluboká demokratičnost Bible. Tady je důvod, proč ti, kteří se nechávají inspirovat Biblí, mají vždy znovu tendenci rebelovat proti všem pánům, biskupům atd. Nevede je k tomu však laciná anarchie, činí tak ve jménu pokory před autoritou toho, který "vyhlásil všechna tato přikázání". Současný sekularizovaný (od náboženštělý) člověk však odmítá nejen autoritu lidskou, ale i Boží. Proč by se měl nechat omezovat a spoutávat příkazy beztak neexistujícího Boha?

Naslouchejme dál poselství Desatera, abychom zjistili, jak tomu vlastně s Boží autoritou a autoritativností je.

"VŠECHNA TATO SLOVA ..."

"Bůh vyhlásil všechna tato **přikázání**", četli jsme v ekumenickém překladu. Kraličtí jsou však svým překladem bližší hebrejskému originálu: "I mluvil Bůh všechna **slova** tato řka ...". Postřehli jste správně – slova, nikoli příkazy. (Odborníci předpokládají, že původní znění Desatera, jak jej sám Bůh napsal na kamenných deskách, bylo deset slov, které byly teprve později opatřeny podrobnějším výkladem. – 5 Moj 4,13 – Kralický text.) Hospodin tedy vyhlásil slova, nikoli příkazy.

Starý zákon vůbec nezná termín zákon coby příkazy a zákazy. Slovo TÓRA, které do češtiny překládáme slovem zákon, zní v doslovném překladu – ukazatel, směrovka, směrnice. A směrovka to přece není nic negativního či omezujícího.

Negativní role směřovky přichází v úvahu teprve ve chvíli, kdy poutník na směřovku nedbá a ukázané cesty se nedrží. Pak teprve slyší ono nekompromisní, negativní “nedojdeš!” Jinak je ukazatel pro poutníky povzbuzením na cestě, ujištěním, že směr, který zvolili, je správný a že se cíl blíží.

Že v Desateru nejde o příkazy potvrzuje rovněž gramatický rozbor textu. To, co v češtině vnímáme jako příkazy: “Nezabiješ”, “Nezesmilniš!”, “Nepokradeš!”, v originále příkazy nejsou. S výjimkou ustanovení soboty zde nenajdeme ani jeden imperativ.

“JÁ JSEM HOSPODIN”

Hospodin svou autoritu nebuduje despoticky, příkazy a zákazy, ale láskou. Už samotné “já jsem” vypovídá o jeho lásce. Máme zde co do činění s oním tajuplným Božím jménem “JHVH”. Výslovnost tohoto jména je nejistá. Jahve? Jehova? Proto kraličtí i ekumeničtí podle židovského vzoru toto jméno opisují termínem Hospodin. Stojí však za to zamyslet se nad významem tohoto jména: Jsem, co jsem – jsem nevystižitelný; jsem ten, který je – jsem věčný; jsem – v hebrejštině být neznamená jen abstraktní bytí, být sám v sobě a sám pro sebe, nýbrž být s někým a pro někoho. Prostě jsem tady s tebou a pro tebe.

“TVŮJ BŮH”

“Já jsem Hospodin, tvůj Bůh. Chci patřit tobě, být ten, který se ti dává, který se k tobě snižuje, který chce být s tebou ve vztahu.” Na takových základech stojí Boží autorita. Bůh miluje svůj lid. Nepřikazuje, ale nabízí. Nabízí smlouvu lásky.

“JÁ JSEM TĚ VYVEDL Z EGYPTSKÉ ZEMĚ, Z DOMU OTROCTVÍ.”

Hospodin nemiluje svůj lid jen slovy. Svou lásku projevuje činy: “Já jsem tě vyvedl ...” Přemýšlíme-li o projevech Boží autority, pak stojí za zmínku, že v hebrejském originále není: “vyvedl jsem tě”, ale “způsobil jsem tvé vyjítí”. Pán Bůh není ten, kdo z pozice autority zachází s člověkem jako s loutkou. On pouze motivuje naše jednání. Na nás však nechává, zda vyjdeme, či nikoli.

Při konstatování “já jsem tě vyvedl ze země Egyptské, z domu otroctví” bychom mohli říct, že se nás Desatero přece jen netýká. Nežili jsme přece nikdy v Egyptě a už vůbec jsme nebyli otroky. Je však třeba si povšimnout, že hebrejšтина nepoužívá minulý čas. V hebrejštině se vše děje v přítomnosti: “Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, který způsobuje tvé vyvádění” – nyní a pořád, nejen v minulosti. Smlouva Desatera se netýká jen starého Izraele. Pán Bůh nás informuje o tom co dělá s námi a teď. I nás vysvobozuje ze země Egyptské. Pojem Egypt totiž v Bibli daleko přesahuje zeměpisné chápání. Egyptsky “Egypt” se řekne “Chet-ko-Ptah”, což znamená “chrám boha Ptaha”. Když přišli do Egypta Řekové, špatně se jim to vyslovovalo, a tak si to zjednodušili na “AIGYPTOS” a my to po nich dodnes opakujeme. Židé však tomu místu říkali jinak, podle toho, jak na ně působilo. A tento termín je také použit v hebrejském originále: “MICRAJIM”, což znamená pevnost, opevnění. Egypt byl pro Izraele pevností, místem, kde se člověk opevňuje, zatvrzuje proti Bohu. Micrajim však také znamená sužovat a tísnit. Egypt byl pro Židy zemí soužení a sevření hospodářského, sociálního, politického a především náboženského.

Možná, že nežijeme v Egyptě určitě však žijeme v Micrajim, ve společnosti, která se opevňuje a zatvrzuje vůči Bohu, i my jsme zotročováni, svíráni jejími tlaky a Hospodin je ten, který nás prostřednictvím oběti svého syna Ježíše Krista z onoho sevření vyvádí – vysvobozuje. Je schopen způsobit vyjití všech, kteří přijmou jeho autoritu lásky a vstoupí do vztahu smlouvy s ním.

Desatero tedy není souborem příkazů a zákazů. Neformuluje to, co máme dělat, ale to, co dělá Bůh s námi a v nás. Je to poselství Boží lásky: “Když na moji nabídku lásky odpovíš láskou a budeš opravdu můj, pak už nebudeš mít jiné bohy, pak už nikdy nezabiješ, nezesmilníš, nepokradeš ...” Proto Ježíš říká, že největší přikázání je přikázání lásky. Neříká tak ovšem nic nového. Jen opakuje staroizraelské vyznání víry z Deuteronomia. Zákonictví, to není problém Desatera, ale farizeů Ježíšovy doby. Zákonictví, to není problém průkopníků CASD, ale adventistů třetí, čtvrté generace, kteří krizi své víry projevují extrémní zákonictví, či liberalismu. Naslouchejme proto pozorně poselství Desatera. Kéž nás Boží slovo vyvádí z extrémů.

Amen

“NEBUDEŠ MÍT JINÉHO BOHA MIMO MNE”

první přikázání
(Radomír Jonczy)

Čtení z Bible: 2. Moj 20, 3

“NEBUDEŠ MÍT JINÉHO BOHA MIMO MNE”

I. JINÍ BOHOVÉ

Co myslíte, existují jiní bohové, či neexistují?

Starozákonní Izrael, kterému bylo přikázání “Nebudeš mít jiného boha mimo mne” adresováno jako prvnímu, žil mezi pohanskými národy starověkého světa, kde se to bohy doslova hemžilo. V existenci jiných bohů věřili tenkrát všichni. Izrael nevyjímaje. A stojí za povšimnutí, že Starý zákon existenci jiných bohů rovněž nepopírá.

Stačí vzít v úvahu samotné první přikázání. Český čtenář je tady zvyklý na slovní obrat “Nebudeš mít”. Při doslovném překladu by však toto přikázání začínalo slovy “Neexistuje tobě”. Neexistuje tobě jiný bůh mimo mne. Tudíž, ne že neexistuje vůbec, ale neexistuje pro tebe. Pro jiné tu ještě všelijací bohové jsou, ale pro tebe už ne. Ani ve vyznání Izraele: “Slyš Izraeli, Hospodin, Bůh náš, Hospodin jeden jest”, není řeč o kvantitě, ale o kvalitě. Prostě náš Bůh je mezi všemi bohy naprosto jedinečný, pravý, živý.

Nový zákon zůstává ve stejné linii. Apoštol Pavel říká v 1. Korintským 8,5: “*I když jsou tzv. bohové na nebi i na zemi – jakože je mnoho takových bohů a pánů – my přece víme, že jediný Bůh je Otec a jediný Pán Ježíš Kristus*”. A v Galatským 4,8 dodává: “*Dříve jste však neznali Boha a byli jste otroky bohů, kteří ve skutečnosti bohy nejsou*.” Všimněte si prosím, že v obou těchto textech Pavel existenci jiných bohů nepopírá,

pouze zpochybňuje jejich božství a vyzdvihuje jedinečnost a svrchovanost Boha Otce a jeho syna Ježíše Krista. Bible tedy s existencí jiných bohů počítá. Počítá jak s existencí bohů vymyšlených bujnou lidskou fantazií, tak s existencí bohů, kteří jsou vtělením démonů a rovněž upozorňuje na existenci bohů, žijících v mysli lidí, kteří jim třeba i nevědomky slouží. Bible s existencí jiných bohů nejen počítá, ale před nimi také varuje. To jen moderní člověk už jiné bohy sesadil z trůnu a holedbá se představou, že neexistují. Oni však existují. Jsou sice neskonale nižší než Bůh, v podstatě to ani bohové nejsou, ale jsou mocnější než člověk.

Existují a ohrožují lidské generace všech dob. Přicházejí sice v dobových maskách, ale jsou to stále jedni a tiž bohové. Novodobí bohové ohrožují i nás dnes. Živým dokladem toho, jak snadno lze nalétnout novodobým bohům jsou ti, kteří za nedávného období totality označili víru a náboženství za tmářství a opium lidstva, a přitom sami přišli s kultem, před jehož plody by zbledl i ten nejtemnější středověk.

Alexandr Solženicin ve svém díle "Souostroví Gulag" popisuje situaci, ke které došlo v Moskvě na sklonku 30. let: "Na politickém shromáždění se tu shromáždila moskevská elita a samozřejmě také tajní v civilu. Vedli se obvyklé řeči, které vyvrcholily oslavnou ódou na Stalina, "velkého vůdce". Všichni vstávají a tleskají. Tleskají tři minuty, čtyři minuty. Každý ví, že se tajní dívají. Šest minut, sedm minut. Nikdo se neodvažuje přestat. Devět, deset, jedenáct minut. jak tohle skončí? Nakonec s potleskem jako první končí ředitel jednoho papírenského závodu a sedá si. Sál s úlevou vítá tuto jeho iniciativu. pro nešťastného ředitele si však v zápětí přichází policie. Závěrečný verdikt zní: deset let žaláře za prokázanou neúctu k vůdci."

Své bohy a idoly však nemají jen komunisté. O přízeň nás všech se uchází celá řada novodobých bohů a bůžků. Mohou mít podobu auta, vily, televize, peněz, módy, práce, sportu, zdraví ... Ne snad že by tyto věci byly samy o sobě zlé. Naopak, mohou být dokonce i užitečné a prospěšné. Problém je však v tom, že jim příliš často dovolujeme, aby vládly ony nám, a ne my jim. Často sloužíme my jim, místo aby sloužily ony nám. Věnujeme jim tolik času, že se jimi necháváme stále více zotročovat. Zaměstnávají nás natolik, že nám kvůli nim pak unikají základní rozměry života – náš vnitřní svět, naše vztahy k bližním a v konečném důsledku i náš vztah k Bohu.

Jiným, od pravého Boha nás oddělujícím bohem se nám dokonce mohou stát i záležitosti tak ušlechtilé, jako je naše služba Bohu i bližním, církev, teologie, Boží zákon, sobota, a dokonce i mezilidské vztahy. To vše jsou a mají být jen prostředky. Když je však povýšíme na cíl, stanou se z nich bohové, kteří nás ovládnou a zotročí.

Celé desatero proto volá po tom, abychom si dokázali správně srovnat životní hodnoty a abychom se nevraceli zpět mezi egyptské bohy.

II. ZADNÍ BOHOVÉ

Problém nás křesťanů však pravděpodobně nespočívá v tom, že bychom chtěli Hospodina sesadit z trůnu a nahradit ho jinými bohy. Naším největším nebezpečím je pokušení tzv. náboženského synkretismu, při kterém dochází k tomu, že se vedle Hospodina ocitají ještě i další bohové.

Náboženský synkretismus ohrožoval už i starý Izrael. Proto před ním první přikázání důrazně varuje. Termín "jiný bůh" se totiž z hebrejského originálu dá rovněž přeložit slovy "zadní bůh" a slovní spojení "mimo mne" slovy "vedle mne". Prikázání by pak znělo následovně: Nebudeš mít zadního boha vedle mne". Slovy profesora Hellera řečeno: "Nebudeš mít vedle Hospodina, jakožto předního, hlavního boha, ještě nějakého vedlejšího, zadního, méně důležitého, který by mu dělal jakéhosi pobočníka, či tajemníka." Bohy pobočnický měli bohové staré Mezopotámie. Izraelité o nich věděli, a proto po nich také toužili. Mnohokrát v dějinách si vedle Hospodina postavili ještě další, menší bohy, báalíčky. Ještě se Mojžíš ani nestačil vrátit z hory a už tady byl zadní bůh – zlaté tele. Ne snad že by měl vytlačit Hospodina samotného. Měl být jen vedle něj, něco jako asistent, poradce. Co kdyby Hospodin sám na svůj úkol nestačil. Měl přece v tu chvíli hodně práce s desaterem.

Už jsem řekl, že pokušení náboženského synkretismu nebylo jen pokušením starých Židů. I my, křesťané konce 20. století, máme tendenci neustále Pánu Bohu obstarávat asistenty, zadní bohy, kteří jsou sice podle našeho pojetí daleko za ním, ale jsou to přece jen naši bohové, bohové našich představ a našich přání.

Co s nimi? Vyhodit je, zničit je?

Dovolte, abych závěrem připomenul to, o čem byla řeč už posledně. Hebrejšina v desateru zpravidla nepoužívá rozkazovací způsob. To my ve své podstatě máme tendenci slyšet zde příkazy. Jsme totiž v neustálém pokušení něco dělat a svojí aktivitou si před Bohem obstarávat alibi, ospravedlňovat se před ním. Naše úsilí je však zbytečné. Žádná naše aktivita, byť sebeušlechtlejší, nám totiž nemůže obstarat ospravedlnění. To může zajistit jen a jen náš přímluvce, prostředník Ježíš Kristus, a to svojí obětí na kříži. Tentýž Ježíš je však také schopen způsobovat naše vycházení, vysvobozování z Micraim – země sevření a činit z nás tak nové stvoření. Ptáte se jak? Prostřednictvím vztahu. "Jestliže na moji nabídku lásky odpovíš svým vztahem, pak budeš můj. A když budeš můj, pak už nebudeš mít jiné bohy, pak už pro tebe nebudou existovat žádní, ani ti nejzadnější bohové."

První přikázání je prostě možno vnímat pozitivně i negativně. Negativně může znít jako výzva ke kácení hájů a likvidaci model, pozitivně jako pobídka k hledání pravého živého Boha a k prohlubování vztahu s ním.

Možná už léta chodíš sobotu, co sobotu do shromáždění, uznáváš Boží existenci, a přitom se marně snažíš likvidovat jiné a zadní bohy ze svého života. Snad je to jen proto, že Hospodin prostě není tvým Bohem a ty nejsi jeho dítětem. Kdyby tomu tak bylo, nebyli by už jiní bohové tvým problémem.

Co kdybychom se místo do kácení hájů raději pustili do opravdového hledání Boha a prohlubování vztahu s ním?

Amen

„NEUČINIŠ SOBĚ RYTINY“

druhé přikázání

(Radomír Jonczy)

Čtení z Bible: 2Moj. 20, 4-6

„NEZOBRAZÍŠ SI BOHA ZPODOBENÍM NIČEHO, CO JE NAHOŘE NA NEBI, DOLE NA ZEMI NEBO VE VODÁCH POD ZEMÍ.

NEBUDEŠ SE NIČEMU TAKOVÉMU KLANĚT ANI TOMU SLOUŽIT. JÁ JSEM HOSPODIN, TVŮJ BŮH, BŮH ŽÁRLIVĚ MILUJÍCÍ. STÍHÁM VINU OTCŮ NA SYNECH DO TŘETÍHO I ČTVRTÉHO POKOLENÍ TĚCH, KTERÍ MĚ NENÁVIDÍ, ALE PROKAŽUJI MILOSRDENSTVÍ TISÍCŮM POKOLENÍ TĚCH, KTERÍ MĚ MILUJÍ A MÁ PŘIKÁZÁNÍ ZACHOVÁVAJÍ.“

Nezobrazíš si Boha, četli jsme v ekumenickém překladu. Rád bych se však nejprve přidržel kralické verze, která je hebrejskému originálu přece jen bližší.

I. „NEUČINIŠ SOBĚ RYTINY“

Rytina, soška vyráběná ze dřeva, nebo vytesaná z kamene, vymodelovaná z hlíny, či vyrobená z kovu, a to podle něčeho, co je vidět na nebi – slunce, měsíc, hvězdy..., na zemi – lidé, předměty, příroda..., nebo ve vodách pod zemí – ryby, krokodýli, žáby...

Na první pohled by se zdálo, že druhé přikázání zpochybňuje iniciativu umělců. Nikoli! Druhé přikázání varuje před modloslužbou, při níž se rytiny stávají předmětem uctívání a klanění, - modlou zobrazující vzývané božstvo.

a) Rytiny starých i novodobých pohanů

Ze časů starého Izraele si kdejaký národ zobrazoval svá božstva. Modlami se to všude jen hemžilo, jen svatyně Izraele zela prázdnotou. Byla zde jen Truhla Smlouvy a aby se náhodou nestala modlou, měl k ní přístup jen velekněz, a to jen jedenkrát v roce. Prostě „neučiníš sobě rytiny!“

Žijeme v jiné době, a tak se nám může jevit, že už druhé přikázání ztratilo na aktuálnosti. Není tomu tak. Již posledně jsem tady zmínil ty, pod jejichž nadvládou jsme úpěli celých čtyřicet let a kteří dnes znovu vystrkují růžky. Byli hrdí na to, že se jim podařilo oprostít od náboženského tmářství minulosti. Jejich ideologie však nebyla ničím jiným než náboženským kultem, spojeným se vším co k takovému kultu patří, uctívání rytin nevyjímaje.

Před léty, ještě v dobách hluboké totality jsem zasednul za stůl své oblíbené cukrárny v rodném městě Havířově. Z mlsání mě vyrušil zajímavý výjev. Z oka cukrárny jsem uviděl, že se před obrovskou sochou V.I. Lenina, stojící v nedalekém parku, zastavila skupina dětí z mateřské školky. Instruovány soudružkou učitelkou přistupovaly po jednom k soše velikého komunisty a k jeho nohám kladly s hlubokou poklonou kytičky květů, které během procházky natrhaly na louce za městem. V tu chvíli mi zaznělo v uších: „Neučiníš sobě rytiny!“

Problém uctívání rytin vak nezmizel s pádem komunismu. Do třetího tisíciletí vstupuje lidstvo s moderními bohy populární konformity, kterým propůjčuje konkrétní podobu – zobrazuje je. Bůh pohodlnosti tak často získává podobu auta, bůh zvaný „JÁ“ podobu kariéry, bůh obžerství podobu Vánoc atd.

b) Rytiny křesťanů

S rytinami však nemívají problémy jen pohané. Již celá staletí se s pokušením uctívání rytin potýkají i mnozí křesťané, kteří tvrdí, že desatero je jejich životní směrnicí. Mnohé křesťanské kostely bývají rytinami doslova přeplněny. Ti, kteří se v nich shromažďují však tvrdí, že přikázání, neučiníš sobě rytiny, nepřestupují. V Katechismu stojí psáno: „Úcta prokazovaná obrazu patří tomu, koho obraz představuje. Kdo uctívá obraz, uctívá v něm osobu, která je na něm namalována.“ Stojí však za povšimnutí, že už i osvícení pohané tvrdili něco podobného: „Nepovažujeme hmotu z mosazi, stříbra, nebo jiného materiálu za bohy samotné. V těchto materiálech se klaníme bohům, které svatý úkon přivádí a způsobuje, aby přebývali v obrazech zhotovených umělcem.“

Někdo by mohl namítnout, že se pohané klaněli rytinám zobrazujícím bohy falešné, kterým bohoocty nepřináleží. Ptám se však zda jsou bohooct klaněním hodni ti, které představují rytiny v kostelích – svatí, andělé, panna Marie... Není divu, že se druhé přikázání z katechismů vytratilo.

A co my adventisté? Čteme druhé přikázání a máme dojem, že jsme za vodou. Jako protestanté jsme naše modlitebny po vzoru kalvinistů a Puritánů vybílili tak důkladně, že nám tam málem nezůstali ani varhany, natož nějaký ten symbol. (Kříž neměl původně své místo ni v našich domácnostech, natož ve sborech.) Druhé přikázání jde dál a hlouběji než jen k zavržení výroby a odsouzení model pohanských bohů.

II. „NEZOBRAZÍŠ SI BOHA“

a) Bůh je nezobrazitelný

Jak správně naznačuje nový překlad, modlou se může stát nejen zobrazení (rytina) cizího boha, ale také zobrazení Hospodina samotného. Proto izraelská svatyně na rozdíl od pohanských svatyní, zela prázdnotou. Asi není třeba sáhodlouze zdůvodňovat, že každý pokus o zobrazení Boha končí vytvořením jeho karikatury. Stačí vzpomenout Efelův kreslený film „Stvoření světa.“ Boha nikdo nikdy neviděl. Navíc Ježíš o něm říká, že Bůh je duch a v jiné souvislosti konstatuje, že duch nemá maso a kosti. To, že jsme stvořeni k Božímu obrazu neznamena, že jsme zmenšenými kopiemi Boha. Boží obraz v člověku zrcadlí schopnost milovat, tvořit, myslet, svobodně se rozhodovat.... Boha prostě nelze zobrazit ničím, co je na nebi, na zemi, či ve vodách pod zemí a už vůbec se nelze případnému zobrazení Boha klanět.

b) Bůh je nezmanipulovatelný

Božstvo v kultech pohanských národů bývalo považováno za božstvo jediné tehdy, když mělo svou sochu a přitomno bylo nejmocněji tam, kde jeho socha stála. Zobrazený bůh, tak byl bohem poznaným, uchopeným a tím i ovlivnitelným a manipulovatelným. Jednoduše řečeno: „Vyrobuji si boha a budu ho mít v hrsti. Bude to sice bůh, ale bude to bůh z mé vůle. Bude mi k dispozici tam, kde ho

umístím a bude mi sloužit, protože já budu sloužit jemu. A když nebude fungovat podle mých představ? Rozbiju ho a udělám si nového.“ Docela praktické, nemyslíte? Není divu, že po takových bozích pošilhávali i Izraelité. A co my dnes? Jsme z obliga tím, že si už nevyrábíme rytiny? Kdepak! Vynalezli jsme nové, rafinované způsoby manipulace s Bohem. „Když budu pane Bože věřit, pak Ty budeš muset splnit každé moje přání... Když se nás bude modlit víc, určitě tě přinutím zrealizovat naši vůli... Když budu respektovat desatero, Ty mě budeš muset spasit... Když budu v sobotu chodit do sboru, budeš mi muset, bez ohledu na to, že to tam je prospím a prožvaním, dát pečeť vykoupených na čelo.... Když budu žít v souladu se zdravotní reformou, budeš mě muset ochránit ode všech nemocí...”

Pozor přátelé! I tady platí „Nezobrazíš si Boha“

c) Bůh je nevystižitelný

Boha si zobrazuje také ten, kdo si o něm udělá definitivní, konečnou představu, úsudek, prostě obraz. Každý obraz je jen dílčí, je brán z určitého úhlu pohledu, proto není pravdivý. Hospodin nám proto záměrně komplikuje situaci tím, že se nám v Bibli prezentuje různými způsoby. Na Sinaj přichází sdělit svá přikázání v hromech a blescích, Eliáš jej potkává ve slabém vánku. Jednou se projevuje jako milující otec, jindy jako přísný soudce, který „stíhá nepravost otců na synech do třetího a čtvrtého pokolení těch, kteří jej nenávidí.“ Když bychom však měli tendenci strčit si jej, na základě tohoto výroku, do škatulky příliš přísného soudce, zkomplikuje nám vzápětí celou situaci výrokem: „Ale prokazují milosrdenství tisícům těch, kteří mne milují.“

Z kontextu bible prostě nelze vytrhávat dílčí informace o Bohu a vytvářet z nich jeho definitivní obraz. Bůh je totiž nevystižitelný a nevyčerpatelný. Evangelický teolog E. Brunner to vystihuje slovy: „My nevíme o něm nic než co nám on sám oznamuje. A zjevuje-li Bůh, děje se to vždy tak, že lidé nyní ještě lépe, než předtím vědí, jak je pro naše myšlení a představivost nedosažitelný. Vše, co můžeme obsáhnout vědomostmi je svět. Bůh není svět. Je povznesen nad naše vědění. Je tajemstvím, nikoli hádankou. Hádanku můžeme jednou rozluštit. Boha však nikdo nikdy neodhalí, neboť čemu my přicházíme na kloub, nad tím jsme potom mistry.“ Proto reformátor Melancton konstatuje, že „Tajemství Boží je třeba spíše vzývat než nad ním spekulovat.“ Spekulace o Bohu a jeho podstatě jsou také v přímém rozporu s přikázáním „NEZOBRAZÍŠ SI BOHA“

III. KRISTUS A KRISTOVCI – OBRAZ NEVIDITELNÉHO BOHA

Člověk si nesmí zobrazovat Boha, Bůh však může a chce zobrazovat člověka. O Božím synu Ježíš Kristus, čteme v Novém zákoně, že se pro nás stal obrazem neviditelného Boha. Také my, Jeho následovníci jsme zváni, abychom se v Kristu stávali tím, k čemu jsme původně byli stvořeni – obrazem Božím. Jsme zváni, abychom svým životem zobrazovali Boha těm, se kterými se setkáváme.

Jak toho docílit? Druhé přikázání je vlastně zaslíbením pro všechny, kteří na nabídku Boží lásky odpovídají vztahem k Němu: „Ty už si vlastně nikdy nezobrazíš

Boha ke svým sobeckým cílům, už si nikdy neučiníš rytiny, ale svým znovuzrozeným životem v Duchu svatém Budeš zobrazovat Boha.“

Amen

NEZNEUŽIJEŠ JMÉHO HOSPODINOV

třetí přikázání
(Radomír Jonczy)

Čtení z bible: 2. Mojžíšova 20, 7

„NEZNEUŽIJEŠ JMÉNA HOSPODINA, SVÉHO BOHA. HOSPODIN NENECHÁ BEZ TRESTU TOHO, KDO BY JEHO JMÉNA ZNEUŽÍVAL.“

Už se vám někdy stalo, že někdo, koho jste jen tak na dálku tiše obdivovali a toužili po jeho přátelství, vám nabídnul, že mu můžete tykat a říkat vlastním jménem?

Když jsem se potýkal s pubertou, nastoupil do našeho sboru kazatel, který byl jiný než kazatelé před ním. Tiše, jen tak na dálku jsem ho obdivoval a představte si, on, autorita, osobnost, člověk o hodně starší mi nabídnul, že mu mohu říkat křestním jménem. Ovlivnilo to celý můj další život.

Podobnou zkušenost jsme vlastně prožili my všichni. Všemohoucí Bůh, vládce universa, stvořitel nebe i země se sklonil k nám lidem, prozradil nám své jméno a dovolil nám, abychom mu tykali. Přeje si však, abychom nezneužívali jeho důvěru. My ale máme s třetím přikázáním velké problémy.

Máme tendenci zneužívat Boží jméno:

NEDOSTATKEM ÚCTY VŮČI BOHU

Četl jsem v katolickém katechizmu výstižnou definici: „Sdělit své jméno znamená dát se druhým poznat a v jistém smyslu se vydat v šanc, stát se přístupným a dát možnost důvěrného poznání a osobního oslovení.“ To ovšem může mít svá rizika. Může tím utrpět naše autorita. Lidé, kterým se takto vydáme k nám mohou ztratit úctu. Největším nebezpečím, které ohrožuje ty, kteří jsou si nejbližší, kteří si sdělili své jméno, je ztráta vzájemné úcty. Snad právě proto lidé často setrvávají v ulité individualismu a druhým se představují když tak jen příjmením. Prostě drží se své okolí od těla. Už i malé děti na sebe pokřikují příjmením. Ani v církvi tomu není jinak. Zatím si sice ještě tykáme a říkáme bratře a sestro, svá křestní jména však mnohdy před sebou sčítáme, aby někdo nezneužil naši důvěru.

Máme se ještě od Pána Boha, čemu učit. Tolik nás miluje, že byl ochoten riskovat. My se mu za to často odvděčujeme nedostatkem úcty, respektu a posvátné bázně k němu i k tomu, on označil za úctyhodné a svaté.

SNABOU MANIPULOVAT S JEHO VŮLÍ

Už posledně jsme si řekli, že díky vlivu okolních národů byl tomuto pokušení vystaven i starozákonní Izrael. Pohan si vyrobil rytinu svého Boha, dal mu jméno

a měl ho v hrsti. Rytinou totiž mohl manipulovat dle své vlastní potřeby. Mohl ji třeba rozbít a udělat si novou. Znal-li jméno svého boha, mohl jej magickým vzýváním přivolat, kdykoli a kamkoli. Docela praktické. Není divu, že po takových bozích Izraelité pošilhávali. Do této situace zaznívalo poselství třetího přikázání, které v doslovném překladu zní: „Nebudeš vznášet jméno Hospodina, svého Boha k marnosti“, což znamená „nebudeš vzývat, vzýváním přivolávat jméno svého Boha.“

Už posledně jsem upozornil na to, že právě modlitba, při které vzýváme Boží jméno, může být zneužita k pokušení manipulovat s Bohem. Musí přece udělat to, oč jej prosíme, vždyť jsme přece jeho děti... Omyl, přátelé! Četl jsem hezkou definici evangelického teologa Dr. Hájka: „Naše modlitba má být spíše pokornou prosbou, abychom rozpoznali Boží vůli, místo toho, abychom Bohu předepisovali vůli svou.“

LEHKOMYSLNÝM VYSLOVOVÁNÍM

Když je řeč o třetím přikázání, vybaví se nám většinou problém lehkovážného vyslovování Božího jména jako slovní vycpávky, eventuelně pustého klení.

Když můj bratr nastoupil do učení, pracovat v chalounické dílně. Zlobilo ho, že chlapi neustále kleli a při tom si brali do úst Boží jméno. Přemýšlel, co s tím a dostal nápad. Vždycky, když se mu něco nezdařilo, nebo když se klepl kladívkem do prstu, zvolal „Vladimíre Iljiči!“ Ortodoxním komunistům bylo jeho chování podivné, a tak se pochopitelně ptali, co tím sleduje. „No, co“ zněla odpověď, „když vy se dovoláváte Ježíše Krista, tak já zase Vladimíra Iljiče.“ Víte, že pak měl nějakou chvíli pokoj?

Asi tušíte, že příliš neoblubuji Vánoce, mimo jiné také proto, že je to údobí pro zneužívání Božího jména jako stvořeného. Bilbord s nápisem „Ježíšku, go“, to je prostě něco.

Troufám si však tvrdit, že lehkomyšlné vyslovování Božího jména, jak ho slyšíme v sekularizovaných kruzích, není nejhorším zneužitím Božího jména. Lidé kolem nás totiž většinou nevědí, co činí. Navíc ruku na srdce, není to, že Boží jméno zdegenerovalo až na úroveň citoslovce, právě vina křesťanů a našich rádoby svatých vzdechů? Ono totiž i velmi zbožné mluvení může mít docela blízko k braní Božího jména nadarmo. Setkal jsem se nedávno se „zbožnou“ ženou, která během tří minut řekla asi pětadvacetkrát „Pán.“ Jsou však ještě horší způsoby zneužívání Božího jména.

FORMÁLNÍ ZBOŽNOSTÍ A FORMÁLNÍ BOHOSLUŽBOU

Další možnost překladu třetího přikázání z hebrejštiny do češtiny zní: „Nebudeš nést jméno Hospodina nadarmo.“

Nechali jsme se pokřtít a přijali jsme jméno křesťané – Kristovci. Neseme jméno Boha – Ježíše Krista. Děláme tomu jménu čest, anebo ho neseme nadarmo? Jsme jeho mocí vnitřně proměňováni, anebo je naše křesťanství jen prázdnou formou plnou zvyků a tradic?

Často přemýšlíme o tom, proč v naší společnosti klesá zájem o křesťanství. Proč odcházejí i ti, kteří v církvi vyrůstali? Není to právě proto, že lidé přicházející do křesťanského prostředí v něm postrádají toho Boha, jehož jméno se tam tak často v různých pádech během bohoslužby skloňuje? To se hnusí nejen lidem, ale i Bohu. (Izaiáš 1, 10–20)

KŘIVOU PŘISAHOU

Také křivá přísaha bývá hrubým zneužitím Božího jména. V Deuteronomiu 6, 13 je řečeno: „Hospodina svého Boha se budeš bát, jemu sloužit, při jeho svatém jménu přísahat.“ Ježíš sice k tomu dodává: „Vůbec nepřísahajte, vaše řeč budiž ano ano, nikoli nikoli.“ Tím však nechce zavrhnout přísahu. Chce jen upozornit na to, že by křesťan měl vážít každé slovo, nikoli jen slovo pod přísahou. Důkazem toho je, že apoštol Pavel ve vážných situacích přísahal. Když však někdo udělá nějaký slib pod přísahou v Božím jménu s úmyslem nedodržet ho, nebo se nedrží toho, co pod přísahou slíbil, zneužívá tak Boží jméno a přestupuje 3. přikázání.

PROSAZOVÁNÍM SVÉHO JÁ

Nepřekrýváme někdy Božím jménem a autoritou své vlastní zájmy? Kolikrát už bylo v minulosti Boží jméno tímto způsobem zneužito. Křížové výpravy, inkvizice, z Boží vůle panovníci Boží vůli pošlapávající, fašisté s heslem „Gott mit uns“ na sponách opasků.

Kolikrát však je Boží jméno zneužíváno i v současnosti, v obyčejném každodenním životě křesťana. Nemíváme sklon prohlašovat za Boží vůli to, co nám vyhovuje a je nám prospěšné? Ruku na srdce, jde nám při obhajobě Božího jména vždy o jeho jméno, nebo spíš hájíme jméno své vlastní? Chceme vždy oslavit Boží jméno, anebo používáme toto jméno jako zástěrku k oslavení jména vlastního?

Není divu, že toto přikázání končí varováním. Je hrotné zneužívat Boží jméno. Není divu, že Hospodin nenechá bez pomsty toho, kdo by bral jeho jméno nadarmo.

Ale v tomto přikázání je i zaslíbení. Znovu připomínám, že v hebrejštině zde není použit imperativ. „Jestliže budu tvým Bohem“, říká Hospodin, „jestliže na moji lásku odpovíš svým vztahem, pak už nikdy nezneužiješ mé jméno a neponeseš jméno svého Boha nadarmo. Tvé znovuzrozené křesťanství nebude jen prázdnou a bezduchou formou.“

Amen

PAMATUJ NA DEN ODPOČINKU

čtvrté přikázání
(Radomír Jonczy)

Čtení z bible: 2. Moj 20,8-11

„PAMATUJ NA DEN ODPOČINKU, ŽE TI MÁ BÝT SVATÝ. ŠEST DNÍ BUDEŠ PRACOVAT A DĚLAT VŠECHNU SVOU PRÁCI. ALE SEDMÝ DEN JE DEN ODPOČINUTÍ HOSPODINA, TVÉHO BOHA. NEBUDEŠ DĚLAT ŽÁDNOU PRÁCI ANI TY ANI TVŮJ SYN A TVÁ DCERA ANI TVŮJ OTROK A TVÁ OTROKYNĚ ANI TVÉ DOBYTČE ANI TVŮJ HOST, KTERÝ ŽIJE V TVÝCH BRANÁCH. V ŠESTI DNECH UČINIL HOSPODIN NEBE I ZEMI, MOŘE A VŠECHNO, CO JE V NICH, A SEDMÉHO DNE ODPOČINUL. PROTO POŽEHNAL HOSPODIN DEN ODPOČINKU A ODDĚLIL JEJ JAKO SVATÝ.“

V úvodu Silvestrovského večera jsem z tohoto pódia četl citát evangelického filosofa pana Erazima Koháka, který už kdysi dávno v článku pro „Mladý svět“ na otázku co udělá 1.1 2000 odpověděl: *„Koupím si židovský kalendář. Na tom je den 22. Tevetu 5760 od stvoření světa. Je to takové docela nekulaté datum, a to se mi líbí, přece ten náš kalendář není nic od Boha. Je to jen lidské ustanovení, nepřesné a mnohokrát měněné. Vždyť přece ani není jisté, že se Ježíš narodil v prvním roce našeho letopočtu. Mohlo to také být tři roky před Kristem. Tak jaképak magické milénium. Když on už je to takový lidský zlozvyk. Lidé si sami něco vymyslí a pak se tomu začnou klanět.“*

Tolik citát. Proč jej tady dnes cituji ještě jednou? Musím se Vám přiznat, že jsem poněkud váhal o čem dnes kázat. Druhá sobota v roce bývá tady ve sboru na Smíchově již tradičně sobotou zaměřenou novoročně. Zároveň jsem si však uvědomoval potřebu pokračovat v našem cyklu zamyšlení nad přikázáními desatera. Citát pana Koháka mi pomohl v rozhodování, zvláště pak věta: *„Lidé si sami něco vymyslí a pak se tomu začnou klanět.“* Bylo rozhodnuto. Jakýpak nový rok. To, co lidé slavit nemusí, co si jen sami vymysleli, to slaví, z toho kolikrát doslova šlí. Přitom však zapomínají na to, co by slavit měli. A proto si spolu se mnou najděte 2. Mojžíšovu 20,8-11. Možná si řeknete: „Co tady chceš ještě dodávat? Tohle přikázání známe velice dobře. Jsme si vědomi toho, že dnem odpočinku je sobota. Právě proto jsme dnes tady. Sobotu světíme a jsme za vodou.“ Obávám se, že tak jednoduché to zase nebude.

I. ŠABBAT NEBO ŠABBATUM?

Ve skriptech profesora Hellera „Starověká náboženství“ mě tento týden zaujala pro mne nová skutečnost. Ve staré Babylonii věřili na tzv. nepříznivé dny, ve kterých se údajně činili démoni. Proto se lidem doporučovalo zdržet se v těchto dnech jakékoli činnosti, aby se do ní hemžící se démoni nemohli zaplést. Pozoruhodné je, že v akadštině byly tyto dny nazývány „šabbatum“, tzn. stejně jako v hebrejštině sobota – „šabbat“.

Foneticky to zní stejně, přesto však sobota Židů byla v přímém protikladu se šabbatem Babyloňanů. Babyloňané nepracovali proto, že se do nějaké práce báli vůbec pustit. Izraelité však nepřerušovali svoji práci ze strachu z bohů a démonů, nýbrž právě proto, aby projevili svoji odvahu žít v důvěře v Boha z jeho milosti.

Přemýšlel jsem o tom, co vyznáváme přerušením práce v sobotu my adventisté sedmého dne. Nebývá příčinou toho, že nepracujeme a navštěvujeme shromáždění, také jen zvyk, náboženská tradice a strach z případného Božího trestu za přestoupení přikázání?

V knize „Pilře“ Moris Venden výstižně přirovnává sobotu k rande. Tak jako se setkávají dva zamilovaní, aby spolu prožili šťastné chvíle, chce se Bůh v sobotním čase setkávat s těmi, které má rád. Zase je to jen a jen o vztahu. Proto bývá sobota označována jako znamení smlouvy vztahu mezi Bohem a lidmi.

Prožíváme během sobotního rande intenzivní rozkoš ze společenství s ním?

Vnímáme během tohoto rande jako správní zamilovaní jeho slova a hltáme je plnými doušky?

Komunikujeme s ním na modlitbě?

Vnímáme pozitivně společenství, jehož prostřednictvím k nám přichází sám Kristus?

Máme jako starý Izrael odvahu žít alespoň jeden den v týdnu v důvěře v Boží milost? Četl jsem v katolickém katechismu, že sobota je dnem protestu vůči otroctví práce a kultu peněz. Dokážeme alespoň jeden den v týdnu hodit za hlavu všechny své existenční problémy a jako správní zamilovaní vychutnávat Boží přítomnost plnými doušky?

Využíváme celý ten potenciál možností toho všeho, co bychom v sobotu během rande s milovanou osobou dělat mohli, anebo vedeme nekonečné diskuse o tom, co se během soboty dělat nesmí?

Jestliže je nám sobota rozkoší, pak je to známkou toho, že náš vztah k Bohu funguje. Pokud ne, pak naše sobota není ničím jiným, než babylonským šabbatem plným strachu z Božích soudů a souzení těch ostatních. Takovým přístupem znesvěcujeme sobotu možná daleko více než ti, kteří za svatý den považují neděli.

II. PAMATUJ!

Možná vás také zarazí ono „Pamatuj!“, nebo v 5. Mojžíšově (ve druhém znění desatera) „Dbej!“ – doslovně „Střež!“, „Hlídej!“. Proč najednou ten imperativ? Proč taky zde není použita běžná formulace – nezapomeňš, budeš dbát, střežit, hlídat?

Prostřednictvím desatera chce Bůh člověku říct toto: „Já jsem Hospodin tvůj Bůh, já tě miluji. Proto jsem tě vyvedl ze země egyptské. Pokud budeš moji lásku opětovat, pak už nebudeš mít jiné bohy, pak už si nezobrazíš Boha, pak už nezneužiješ jméno svého Boha.“

Ale pozor! Vztah to není samozřejmost. Je to dar, který je třeba hlídat a střežit, žít vzájemnou pozorností a komunikací. A proto: „Pamatuj na den odpočinku! Sřež ho a hlídej! Je to náš společný den, svatý, nedotknutelný. Je to šabbat – doslovně „den přestání“ a proto se přestaň zabývat činností, která by mohla rušit naši vzájemnou komunikaci.“ (Všimněte si, jak zavádějící může být překlad „den odpočinku“. Spánek totiž jak známo vztahy přilíš nebuduje.)

III. JEŽÍŠ A ŠABBAT

Stojí za povšimnutí, že si šabbat hlídal i sám Ježíš. V katolickém katechismu je krásný citát, člověk by ho tam snad ani nečekal: „*Evangelium uvádí četné příležitosti, při kterých byl Ježíš obviňován z toho, že porušuje zákon o sobotě, avšak Ježíš nikdy svatost soboty neporušoval.*“ Asi jste postrehli, Ježíš si prostě (na rozdíl od křesťanstva) na sobotu sáhnout nenechal. Věděl, že sobota je učiněna pro člověka. Věděl však zároveň, že se pro jeho součastníky stala břemenem, babylonským šabbatem plným strachu z Božího soudu. Proto vystupoval jako provokatér a svým neformálním vystupováním je chtěl přivést k přemýšlení nad tím, k čemu je vlastně přikázání o sobotě dobré a jak ho naplňovat.

Den odpočinku, nejzřetelnější odkaz víry starého Izraele je dnes žel už většinou zcela vnitřně vyprázdněn. Mám za to, že jedním z důrazů adventismu bylo vracet mu jeho původní smysl a význam. V letošním roce nás ještě čeká 52 sobot. Je to veliký dar, který je třeba zužitkovat!

Amen

„CTI OTCE SVÉHO I MATKU SVOU“

páté přikázání
(Radomír Jonczy)

Pán Ježíš shrnuje obsah desatera do dvojediného přikázání lásky k Bohu a lásky k bližnímu. Toto shrnutí je velice výstižné. První deska desatera totiž doopravdy osvětluje a chrání vztahy člověk – Bůh, druhá pak vztahy člověk – člověk. Ježíš sám zařadil úctu k rodičům mezi přikázání tykající se vztahu člověka k člověku (Mk 10, 19). S tímto pojetím se ztotožňuje také tradice křesťanských reformovaných církví. Přidržíme-li se jí, můžeme říci, že jsme minulou sobotu ukončili sérii zamyšlení nad první deskou zákona a dnes začínáme s promýšlením poselství desky druhé.

Aby se přikázání první desky zákona mohla stát místo příkazů zaslíbeními, musí být vytvořen a udržován vztah člověka k Bohu. K tomu účelu slouží šabat, pravidelná setkávání, „rande“, umožňující komunikace člověka s Bohem. Proto se ve čtvrtém přikázání, na rozdíl od přikázání ostatních, najednou objevuje příkaz: „Pamatuj! Pamatuj na šabat, den přestání, den odpočinku, že ti má být svatý!“

Aby se zalíbeními mohla stát i přikázání druhé desky zákona, musí být navázán a udržován vztah člověka k člověku. K utváření mezilidských vztahů slouží jak známo plný, zdravý a zdárný rodinný život. A proto v pátém přikázání opět zaznívá příkaz:

„Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.“ (2Moj 20, 12)

My rodičové většinou tohoto přikázání využíváme, lépe řečeno zneužíváme, k mentorování typu: „Vidíš, vidíš, milá dcero, milý synu, i v Bibli tak stojí psáno, a proto mne náležitě cti, nebo tě stihne nejen můj, ale i Boží hněv!“ Zapomínáme však, že páté přikázání je součástí izraelského zákoníku, který se obracel a dodnes obrací především na dospělé jedince.

VÝZVA PRO RODIČE

Přikázání „Cti otce svého i matku“ je v první řadě výzvou pro všechny nás, rodiče: Žijte tak, aby se vás vaše děti mohly vážit, abyste doopravdy byli úctyhodní. Každé dítě podvědomě touží po autoritě, které by se mohlo podřizovat a vážit si jí. Chybí-li v rodině atmosféra důvěry, lásky a věrnosti, postrádají-li rodiče pravdivost, čestnost, pracovitost, vytrvalost a další podobné ctnosti, obtížně pak získávají úctu svých ratolestí.

Odmítají-li rodiče sami nad sebou autoritu Boží, nemohou se podívat na tím, že pak i děti odmítají respektovat autoritu jejich. Roste-li ve společnosti krize autority, pak by se rodičové (i nadřízení) měli sebekriticky zamyslet nad tím, zda se na onom poklesu autority svým způsobem sami nepodílejí. Bible totiž předpovídá, že v posledních dnech budou děti rodičům neposlušní (2Tim 3, 2). Nesouvisí to tak trochu s Ježíšovým proroctvím: „Ale když přijde Syn člověka, zdalíž nalezne víru na zemi?“ (Lk 18, 8)

VÝZVA PRO DOSPÍVAJÍCÍ DĚTI

Páté přikázání je však také výzvou pro dospívající děti, které ještě rostou pod rodičovskou odpovědností, vedením a z práce svých rodičů.

V této souvislosti stojí za povšimnutí, že hebrejské slovo „kabada“, zde použité, se ve Starém zákoně jinak vyskytuje vždy jen v souvislosti s uctíváním Boha a posvátných věcí. Tím pochopitelné nemá být řečeno, že by rodiče měli být předmětem náboženského uctívání, že by měl být zaveden jakýsi kolt předků. Je tím však potvrzena velikost, vznešenost, váha (vážnost) a náročnost rodičovské odpovědnosti.

Děti by si měly být vědomy náročnosti tohoto poslání a svou úctu vůči rodičům projevovat důvěrou, vděčností, respektem a poslušností. Nutno podotknout, že z biblického hlediska má být úcta prokazována dokonce rodičům, kteří toho nejsou hodni. Žel, že se tu a ta, najdou rodiče, v jejichž případě platí ono biblické „více sluší poslouchati Boha než lidi.“ Úcta však patří i jim, není totiž v pátém přikázání podmíněna úctyhodností.

Úcta k rodičům se dnes, žel, už vytrácí. Četl jsem před časem výrok jednoho rabína: „Když jsem vyrůstal, muselo všechno být ano maminko, ano tatínku. Když tatínek nebyl doma, nesměl se nikdo ani posadit na jeho židli.“ Jaká je situace dnes? Můj

synovec dělá toho času práci „oper“ v německé rodině. Má na starosti malého hošíka, který ještě neumí mluvit. Jediné slovo však ovládá už dnes dokonale – „nein.“

VÝZVA PRO DĚTI DOSPĚLÉ

a) Sociální rozměr pátého přikázání

Zatímco děti dopívají a stávají se často silnější, situovanější, učenější, rodiče stárnou. Dítě dorůstá a stále víc se od něj očekává zdravě kritický poměr k rodičům. Mnohdy se dokonce člověk v pokročilém věku musí ve vlastním zájmu podřídit pod autoritu svých dospělých dětí. Tak už to na světě chodí. Úcta projevovaná poslušností patří k dětskému věku a ani zde nemusí být, jak už jsme naznačili, slepá.

Přesto však, nebo dokonce především, těmto dospělým dětem bylo určeno páté přikázání. Je adresováno mužům, hlavám rodin, odpovědným za soužití generací minulých i budoucích. Prostě řečeno, páté přikázání má také sociální rozměr. Zestárli rodiče, kteří už nejsou schopni práce, stojí pod Boží ochranou, starost o ně a ochrana jejich vážnosti a cti bývala pro Židy úkolem vyplývajícím z desatera a izraelského zákoníku. Úctu vůči rodičům vyjadřovali tím, že stárnoucím rodičům poskytovali i hmotnou péči. Bylo běžné, že pod jednou střechou bydlely dvě i více generací. Něco takového bylo ve starověku jevem ojedinělým. O starého člověka se totiž v jiných kulturách většinou nepostarala ani rodina, ani stát.

Možná, že dnes hmotné zabezpečení starých rodičů není prvořadým problémem, značnou část odpovědnosti totiž, jak známo, přebírá stát. Ani soužití dnou generací pod jednou střechou nebývá po zkušenosti ideálním řešením. Narážejí tu na sebe často dva odlišné pohledy na život. Ačkoliv to každá z generací myslí dobře, nebývá shoda jednoduchá. Něco takového si proto mohou dovolit jen zvláště vyzrálí jedinci.

Ono biblické „opustit otce a matku“ však neznamená nechat je na holičkách, na pospas nejistotě samoty. Ctít rodiče znamená stát na jejich straně a vracet jim to, co do nás investovali. Jedním ze způsobů, jak posoudit charakter člověka je všimnout si jak se chová ke starým lidem. Bez úcty ke stárnoucímu otci a matce, není možná ani úcta k Bohu.

b) Duchovní rozměr pátého přikázání

Páté přikázání má však ještě další, hlubší, duchovní rozměr. Otec a matka jsou v biblickém pojetí těmi, jejichž prostřednictvím se dítě poprvé setkává s Božím slovem. Teprve splněním tohoto úkolu se rodiče stávají v plném slova smyslu otcem a matkou. Ctít rodiče v této souvislosti ve starém Izraeli znamenalo navazovat na odkaz jejich víry. S tímto pojetím se ztotožňuje i Nový zákon, proto apoštol Pavel v dopise Efezským 6, 1 říká: „Děti poslouchejte své rodiče **ve víře v Pána?**“

PŘIKÁZÁNÍ SE ZASLÍBENÍM

Všechna zaslíbení míří ke štěstí a dobru člověka, ale jen to páté je spojeno se zaslíbením, příslibem dlouhého života na zemi.

Znamená to snad, že každý člověk, který se dožívá vysokého věku respektoval páté přikázání a ti ostatní nikoli?

Nejprve je třeba zdůraznit, že Židé nebyli zvyklí myslet individualisticky, nýbrž jako celek, jako národ. Prodloužení života na zemi darované Hospodinem chápali proto správně tak, že když se budou držet otcovských tradic, zůstane jim zaslíbená země, jinak o ni přijdou.

Toto zaslíbení se ovšem netýká jen zaslíbené země Židů. Stojí za povšimnutí, že zde je v hebrejštině použit průběžný čas – „na zemi, kterou ti Hospodin **dává**.“ Hospodin totiž nabízí novou zaslíbenou zemi všem, kteří ctí víru svých otců v jediného živého Boha, a tak prodlužuje jejich věk na celou věčnost.

Zaslíbení nemá však na mysli jen věčný život na nové zemi. Kdo ctí svoje stárnoucí rodiče, toho později jako stárnoucího člověka s největší pravděpodobností budou ctít také jeho dospělá děti, které vyrůstaly v atmosféře úcty vůči stáří. Příklady, jak známo, přitahují. A úcta dospělých dětí zkvalitňuje a často i prodlužuje stáří rodičů na této zemi.

O Ježíši ve 2. kapitole evangelia Lukášova, ve verších 51 a 52 čteme: „Pak se s nimi vrátil do Nazareta a poslouchal je. Jeho matka uchovávala to vše ve svém srdci. A Ježíš prospíval na duchu i na těle a byl milý Bohu i lidem.“

Ježíš jako vzor dokonalého respektování pátého přikázání v dětství i v dospělosti. A všimněte si. Výsledek? „Byl milý Bohu i lidem.“ Jinak řečeno, měl dobrý vztah k Bohu i lidem. Není proto divu, že pak pro něj nebylo problémem naplnit odkaz desatera.

Čtème podle Ježíšova vzoru své rodiče a pamatujme spolu s ním (Lk 4, 16) na den odpočinku. Získáme tak vztah k Bohu a lidem. Přikázání první i druhé desky desatera se z příkazů a zákazů promění v zaslíbení.

Amen

NEZABIJEŠ

šesté přikázání
(Radomír Jonczy)

Jsem rád, že vás po několika týdnech mohu opět pozvat k dalšímu promýšlení odkazu desatera. Dnes přichází na řadu přikázání šesté.

2.Moj. 20,13 - „NEZABIJEŠ.“

Živě si vzpomínám na rušnou debatu v jednom z porevolučních biblických kursů. Diskutovalo se tenkrát o svatých válkách ve Starém zákoně. Někdo ze studentů totiž náhodně nalistoval 5.Moj. 20, 16.17

„Ale v městech těchto národů, které ti dává Hospodin, tvůj Bůh, do dědictví, nenecháš naživu naprosto nikoho. Zničíš je jako klaté, Chetejce, Emorejce, Kenaance, Perizejce, Chivejce a Jebusejce, jak ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh,“

Jak je možné, že Pán Bůh Izraeli prostřednictvím desatera řekl „NEZABIJEŠ“ a pak je poslal do boje proti nepřátelům s instrukcí: „Zničíš je jako klaté, nenecháš naživu naprosto nikoho!“

I. NEZABIJEŠ = NEZAVRAŽDÍŠ (starozákonní pojetí)

Snažíme se porozumět biblickému textu, a přitom do něj někdy vnášíme víc, než v něm doopravdy je. Úvodem našeho dnešního zamyšlení nad šestým přikázáním bych proto rád zdůraznil, že pro zabíjení má hebrejščina více výrazů, z nichž každý má svůj svérázný významový odstín. Zde použité slovo „recach“ však nehovoří o zabíjení, ale o vraždění, zabíjení nezákonném, svévolném. NEZAVRAŽDÍŠ. Toto přikázání nemá na mysli únosné a zdůvodnitelné, za účelem získávání potravy Bohem respektované zabíjení zvířat, nemá na mysli ani neúmyslné zabití člověka, ani problematiku tělesných trestů za věrohodně prokázaný přestupek zákona, dokonce se ani nedostává do protikladu s válkami vedenými z Božího popudu. Ty totiž nebyly svévolným vražděním.

Možná se nám to zdá kruté a kritikové Bible na to často a rádi upozorňují. Je však třeba uvědomit si, do jaké situace toto Hospodinovo slovo zaznělo. Izrael nebyl jen společenstvím náboženským, byl také útvarem sociologickým. Navíc nesmíme zapomenout, že se zde ocitáme ve starověku, v bezprostřední blízkosti arabského světa, kde platilo nejen ono izraelské „oko za oko“, ale „sto očí za oko“.

Ačkoli šesté přikázání mělo v původním znění na mysli jen svévolné vraždění, přesto je víc než jisté, že už i v této podobě, ve své době chránilo právo svobodného izraelského občana na život. Kde se tedy vzal onen široký záběr, při kterém vykládáme šesté přikázání v souvislosti s problematikou potratů, sebevražd, trestu smrti a válek?

Nutno podotknout, že už i starí Židé vnímali ochranu života nejen jako zajištění biologické existence člověka. Šli mnohem dál. Život přijímali jako veliký dar od Hospodina. Útok proti životu byl chápán jako útok proti samotnému Hospodinu, protože člověk je jeho obrazem.

II. NEZABIJEŠ = NEBUDEŠ NENÁVIDĚT (Ježíšovo pojetí)

Záběr do hloubky šestého přikázání však způsobil především Ježíš Kristus. Učil své posluchače novému pohledu na mnohá přikázání daná otcům a nenechal bez povšimnutí ani přikázání „NEZABIJEŠ“. Mt 5,21.22

„Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům: ‚Nezabiješ! Kdo by zabil, bude vydán soudu.‘ Já však vám pravím, že již ten, kdo se hněvá na svého bratra, bude vydán soudu, kdo snižuje svého

bratra, bude vydán radě, a kdo svého bratra zatracuje, propadne ohnivému peklu.“

Docela radikální prohloubení původního „NEZAVRAŽDÍŠ“, vidíte? Nejen svévolné, úmyslné zabití, ale už i nenávist sama je podle Ježíše popřením desatera. Nevím, zda si v praxi života dostatečně uvědomujeme, že nenávist je vlastně počátkem likvidace člověka.

Neztotožňujme však hněv s nenávistí. Hněv, jako projev lidského vzrušení může být oprávněný. Bible dokonce v různých souvislostech hovoří o Božím hněvu. Je-li hněv pod kontrolou, může být dokonce i konstruktivní. Nenávist však směřuje jen k odstranění člověka, který stojí v cestě vlastnímu sobectví a egocentrismu. Prototypem takového přístupu je bratrovrah Kain.

Četl jsem před časem výstižný citát evangelického faráře pana Jana Nohavici: „Příkázání ‚Nezabiješ‘ se staví mezi rozkohoutěné lidské bratry a sestry a volá po odpuštění a smíření. Chce zbavit naše vztahy nepřátelství, podezírání, puntičkářství a malichernosti. Otevírá prostor pro porozumění, bratrství, přátelství, upřímnost, toleranci, otevřenost, slušnost, taktnost a pohodu“.

III. NEZABIJEŠ V KŘESŤANSKÉ ETICE

Z toho, že Ježíš označuje nenávist jako porušení šestého přikázání je vidět, že se úroveň chápání ochrany života a služby jemu zvyšuje, lépe řečeno, že by se zvyšovat měla. Právem tedy vnímáme, my křesťané, šesté přikázání jako zákaz jakéhokoli vztažení ruky na druhého i na sebe. Zcela legitimně sem zahrnujeme problém válek, interrupcí, sebevražd, euthanasie, drog všeho druhu, nezdravého životního stylu, trestu smrti

Zde se však ocitáme na půdě etiky. Každá z naznačených problematik by si zasloužila samostatnou odbornou přednášku. NEZABIJEŠ = budeš chránit a tvořit život. Rád bych však zdůraznil, že přikázání „NEZABIJEŠ“ jde ještě hlouběji. Nežádá nás jen, abychom život nelikvidovali. Bůh si přeje, abychom život chránili a tvořili jej. Vinen je nejen ten, kdo zlo páchá, nýbrž také ten, kdo je líný, nebo má strach se mu postavit.

Prof. Heller k tomu dodává „Životu bychom měli prospívat, chránit jej a rozhojňovat, a to nejen život lidský, ale vše, s čím je spojen a na čem je závislý, tedy život všeho stvoření, všech tvorů, ba i rostlin, bez nichž by člověk zahynul.“

IV. NEZABIJEŠ DUCHOVNĚ

Řekli jsme však, že už i Židé si byli vědomi toho, že nejde jen o život biologický. A tady se otevírá poslední, ještě hlubší rozměr šestého přikázání. Likvidovat je totiž

možno i duchovní život našich bližních, dokonce páchat i duchovní sebevraždy. O duchovních vraždách hovořil jednou sám Ježíš s farizeji a zákoníky: Mt 23,13-15

„Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Zavíráte lidem království nebeské, sami nevcházíte a zabraňujete těm, kdo chtějí vejít. Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Obcházíte moře i zemi, abyste získali jednoho novověrce, a když ho získáte, učiníte z něho syna pekla, dvakrát horšího, než jste sami.“

Zmíněné nebezpečí hrozí především těm, kterým byla svěřena duchovní odpovědnost. Vedoucím církve, kazatelům, činovníkům sboru, a v první řadě také nám rodičům.

Na letošním sněmu Pathfinderů vyprávěl br. Šlosárek výstižnou ilustraci. Učil jednou v dětské sobotní školce a při výkladu používal flanelovou tabuli. V tom mu jeden z žáčků říká: „Jerry, posuň se trochu stranou, nevidím přes tebe na Pána Ježíše.“

V. JEŽÍŠŮV PŘÍKLAD JE NAKAŽLIVÝ

Když dovolíte, pohledem na Pána Ježíše bych rád ukončil naše dnešní zamyšlení nad šestým přikázáním. Právě on je totiž největším protikladem všech těch, kteří život hubí a berou. Přišel, abychom měli život a měli ho v hojnosti. Nejen, že nás učí žít, ale tak nás miloval, že pro náš věčný život obětoval život svůj.

Nechejme se láskou z Golgoty oslovit a milujme Boha i bližní. Rád bych i dnes podtrhnul, že po dvou příkazech se v šestém přikázání opět vrací zaslíbení. NEZABIJEŠ (NEZAVRAŽDÍŠ), to není imperativ. V hebrejštině je zde použit indikativ, oznamovací způsob: „NEBUDEŠ VRAŽDIT.“

Jako by zde Hospodin chtěl vyjádřit: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, miluji tě a svou lásku k tobě jsem vyjádřil činem. Vyvedl jsem tě ze země egyptské, z domu služby. Jsi svobodný, svobodný od hříchu, znovuzrozený a jako takový už přece nebudeš své bližní i sebe vraždit ani svými činy ani myšlenkami. Stačí, když na moji lásku odpovíš láskou svou a důsledky se prostě dostaví.“

Amen

NESESMILNÍŠ

sedmé přikázání
(Radomír Jonczy)

Naše sborová rodina se rozrostla o řadu hostů. Mám z toho radost a chci vás všechny, blízké i daleké, pozvat k zamyšlení nad Božím slovem. Smíchovský sbor již řadu sobot promýšlí odkaz starého, ale přesto aktuálního **DESATERA**.

Po přikázání šestém – NEZABIJEŠ – přichází na řadu přikázání sedmé:

Řazení jednotlivých přikázání není vůbec náhodné. Ono totiž sedmé přikázání se šestým úzce souvisí. Zmařit lidský život, zabít bližního i sebe lze právě neodpovědným sexuálním vztahem.

Stojí však za povšimnutí, že zde nestojí psáno: „Nebudeš žít sexuálním životem.“ Kolik zla už v minulosti toto rádobí křesťanské pojetí napáchalo. Ale ono FUJ k sexu zaznívá tu a tam ještě i dnes. A nevyhýbá se dokonce ani našim adventistickým kruhům. Téma sexu stále ještě zůstává tabuizováno jako něco, co je v rozporu s Boží vůlí.

A extrémy žel plodí zase jen extrémy. Mám za to, že právě ono moralizující puritánství se stalo jedním z faktorů, které mají na svědomí zoufalý stav sexuální morálky současné společnosti. Všimněte si, čím více puritánští křesťané zdůrazňují sedmé přikázání na úkor ostatních, čím více na sexuálních a manželských přestupcích vybíjejí svou „farizejskou samospravedlnost“, tím výrazněji ztrácí sedmé přikázání své pozice jak ve společnosti, tak i v církvi samotné. Civilní právo u většiny zemí liberalizovalo právo manželské a rozvodové. Narozdíl od vraždy, krádeží a podvodů smilství ztratilo trestný charakter a bývá prezentováno jako hrdinský, následováním hodný čin. (To, že Starý zákon ukládá za cizoložství trest smrti, bývá považováno za pozůstatek barbarství). Extrémy prostě plodí zase jen extrémy.

Bible se jim však vyhýbá. Zaujímá postoje velice rozumné a střízlivé. Lidskou sexualitu vnímá jako dar Boží a zcela věcně a otevřeně hovoří o tom, že k životu podle představ Stvořitele patří i eroticko-sexuální dimenze. Je jí jednoznačná hranice: „NESESMILNÍŠ“, v souladu s hebrejským originálem přesněji: „NEZCIZOLOŽÍŠ“. Německý překlad je zároveň výstižným výkladem sedmého přikázání: „Du sollst nicht ehebrechen“ - „Nenarušíš manželství“.

Toto přikázání se týká jak muže, tak i ženy. Ale už ve starozákonní době bylo deformováno výkladem, podle kterého mohla manželství mimomanželským sexem narušit jen žena. Tento patriarchální výklad Tóra jednoznačně popírá. Dovolávat se proto doslovného znění sedmého přikázání za účelem obhajoby jakékoli formy mimomanželské sexuální aktivity je zcela absurdní a nebiblické. Jedině manželství je podle Stvořitele legitimním prostorem k uplatnění eroticko-sexuální dimenze života.

Z tohoto konstatování by mohlo vyplynout, že by manželství mělo sloužit jako podnik k výměně erotických služeb. Pán Bůh vnímá manželství jako společenství k uplatňování vzájemných hlubokých vztahů a eroticko-sexuální dimenze člověka, která má k prohlubování manželských vztahů přispívat.

Ale instituce manželství má dnes mezi lidmi velice špatný zvuk. Často se ocitá pod palbou kritiky. Důvody bývají zcela pochopitelné: měšťáctví, pokrytectví, patriarchát egocentricky zaměřených mužů atd. Populárním se proto dnes stává tzv. manželství na zkoušku. Manželství, které s rozpadem doslova počítá.

Bible však propaguje manželství jako celoživotní společenství bez otevřených zadních vrátek. Neznamená to sice, že by manželství mělo trvat i za cenu sebezničení

obou zastoupených stran (ve vyhrocené situaci může být i rozvod řešením), neznamená to však, že by zhroucení manželství mělo být vnímáno jako něco normálního. Jde o hřích, který možná může být odpuštěn, ale v žádném případě ospravedlněn. Prostě přikázání zní zcela jednoznačně: „NEZCIZOLOŽÍŠ“.

Ježíš však opět, stejně jako v případě přikázání šestého, záběr přikázání „NEZCIZOLOŽÍŠ“ prohlubuje.

Mt 5,27 - opět upozornění na to, že se čin rodí myšlením. Už i samotná myšlenka může být popřením Desatera, přestoupením přikázání „NEZCIZOLOŽÍŠ“.

Věrnost v myšlení i činech je prostě tou nejvzácnější hodnotou mezi mužem a ženou, celoživotní, dobrovolná, oddaná, ukázněná, sebeovládající věrnost.

Asi se všichni shodneme na tom, že není příjemné pít ze sklenice po celém okraji ulepené od cizích úst. Jde o to, abychom zůstali čistou sklenicí a jiné sklenice neušpinili.

Není to však ideál příliš vysoký? Není absolutní manželská věrnost jen nereálnou utopií? Nutno podotknout, že vztah člověka k Bohu ovlivňuje vztah člověka k člověku. Dosahování ideálů v mezilidských vztazích je bez prohlubování vztahu člověka s Bohem obtížné. Právě proto vnímal každý správný Žid přikázání „NEZCIZOLOŽÍŠ“ jako přikázání zahrnující v sobě také věrnost Hospodinu.

Ona vlastně nevěra ve vztahu k Bohu šla tenkrát ruku v ruce s nevěrou manželskou. Součástí pohanských kultur, provozovaných národy, které obklopovaly Izrael, byl totiž pro Židy velice přitažlivý kult plodnosti. Keneanské svatyně byly v podstatě velké nevěstince posvěcené náboženstvím.

Dodnes chaotická sexualita úzce souvisí s chaotickou religiozitou, s chaotickým náboženstvím a nevěrný vztah k Bohu s nevěrností vůči bližnímu. Naproti tomu věrnost vůči Hospodinu vždy znovu umocňuje věrnost vůči bližnímu.

Závěrem bych opět rád upozornil na to, že v sedmém přikázání, stejně tak jako ve většině ostatních, není v hebrejském originále použit imperativ, rozkazovací způsob, ale indikativ, způsob oznamovací. Přeloženo tedy doslovně „NEZCIZOLOŽÍŠ“- „TY UŽ NEZCIZOLOŽÍŠ“.

Hospodin, tvůj Bůh, tě vyvedl ze země egyptské, ze země sevření, z domu otroctví. Tím, že jsi vstoupil do smluvního vztahu s ním, jsi se stal svobodným. Svobodným mimo jiné také od všech nečistých a nelegitimních smilných vztahů.“

Modlím se o to, aby Duch svatý způsobil naše znovuzrození, naše vysvobození, aby i o nás a našich manželstvích mohlo platit ono jasné a zřetelné „NEZCIZOLOŽÍŠ“.

Amen

NEPOKRADEŠ

osmé přikázání

(Radomír Jonczy)

Desatero Božích přikázání je už řadu sobot centrem naší pozornosti. Dnes se chceme zamyslet nad poselstvím přikázání osmého.

2.Moj 20,15. „NEPOKRADEŠ.“

Řekli jsme posledně, že v křesťanských kruzích mnohdy dochází k přeceňování přikázání „Nesemilníš, na úkor přikázání ostatních. Osmé přikázání je toho důkazem. Nejeden křesťan, který je schopen horlivě proklamovat, že i polibek před svatbou je hříchem, porušuje přikázání „**Nepokradeš**“ a často si to ani neuvědomuje. Ne vždy totiž domýšlíme, co všechno v sobě toto přikázání zahrnuje. Pojďme se proto dnes znovu zamyslet nad tím, co vše se ukrývá pod oním stručným „**Nepokradeš**“.

L LOUPENÍ LIDÍ

Křesťanské výklady osmého přikázání většinou vztahují přikázání „**Nepokradeš**“ na majetkové delikty, na neoprávněné přivlastňování cizího majetku. V Talmudu však stojí psáno: *„Naši mistři učili: nepokradeš. Písmo tu hovoří o loupeži lidí.“* Podle židovské tradice jde v tomto přikázání především o zotročení Izraelce. S největší pravděpodobností rabíni vycházejí z textu 2.Moj. 21,16: *„Kdo někoho ukradne, ať už jej prodá, nebo jej u něho naleznou, musí zemřít.“*

Loupež lidí je důrazem, o kterém se v křesťanském prostředí příliš nemluví. Proto bych se tady na chvíli rád zdržel. Všimněte si, jak v tomto pojetí jednotlivá přikázání druhé desky zákona zajišťují základní práva izraelského občana: život, manželství, svobodu, čest a majetek!

A/ Problém terorismu

Na první pohled se problematika loupení lidí může jevit neaktuální. Podle informací z médií jsme však barbarským časům blíže než kdykoli jindy. Terorismus politický i ekonomický doslova bují. Stojí za povšimnutí, že Starý zákon považuje krádež lidí za zločin hodný trestu smrti.

B/ Problém otroctví

V osmém přikázání však nejde jen o teroristické únosy. Jde o jakékoli omezování osobní svobody člověka. Například o otroctví.

Izraelské zákonodárství sice instituci otroctví přímo nezavrhne, nicméně stojí, ve své době zcela netradičně, na straně otroků. Klade si za cíl otrokům život buď usnadnit, nebo jejich otroctví alespoň zkrátit. Žádný článek izraelského zákona však nechrání práva otrokářů. Zdá se, že klíčovou roli tady sehrává historická souvislost zmíněná hned v úvodu Desatera: *„Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě*

vyvedl ze země egyptské, z domu otroctví.“ V 5.Moj. 5. kap. je řečeno: „Pamatuj, že jsi sám byl otrokem a podle toho také se svými otroky jednej.“

Nový zákon v této linii pokračuje. Také zde se otrocký řád vnějšně neruší, ale důrazem na vnitřní rovnost v Kristu je rozleptáván. *„V Kristu už není rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. V Kristu jsme všichni jedno.“*

Je víc než jisté, že křesťanská církev uplatňováním křesťanských principů života k pádu otroctví významnou měrou přispěla. Žel, že v pozdějších letech svými světovládnými tendencemi lidskou svobodu výrazně omezovala. Stačí vzpomenout temný středověk.

C/ Novodobé otroctví

Otroctvím a temným středověkem však omezování osobní svobody člověka neskončilo. Neokolonialismus, komunismus a v podstatě i rozmáhající se ziskuchtivý kapitalismus svou hospodářsko-sociální manipulací člověka okrádá, zotročuje a zbavuje osobní svobody.

Kradení lidí, omezování jejich osobní svobody a manipulace s nimi jsou však jevem, který ohrožuje nejen politickou scénu, ale také manželství, rodinu, přátelské i pracovní vztahy.

Manipulace s lidmi je dnes průvodním jevem působení náboženských sekt a někdy i křesťanských církví. Někdy mám obavu, že ani naše společenství není vůči praktikám omezujícím osobní svobodu člověka zcela imunní.

II. MAJETKOVÉ DELIKTY

Vraťme se však k tradičnímu výkladu křesťanského Desatera – k majetkovým deliktům a k neoprávněnému přivlastňování cizího majetku. Toto pojetí má při promýšlení osmého přikázání rovněž své nezastupitelné místo.

Ve srovnání s krádežemi lidí se krádež majetku může jevit jako banální záležitost, ale není tomu tak. Respektování člověka totiž s respektováním jeho majetku úzce souvisí. Krádež je nejprimitivnějším a nejvulgárnějším projevem neúcty k člověku.

A/ Kradení ve velkém stylu

Nejde tady však jen o malé zlodějčky, jejichž působení určitě nelibě neseme, ukradne-li nám někdo peněženku, mobil, deštník či automobil. Často se dnes totiž postupuje podle zásady: „Malé zlodějčky pověsit, velké oslavovat.“ Před uplatněním této zásady varovala před lety už i reformace. Martin Luther ve Velkém katechismu říká: *„Ano, o malých zlodějčích by se dalo pomlčet, kdybychom mohli sáhnout na ty velké, mocné arcizloděje, kteří každodenně vykrádají ne jedno, nebo dvě města, ale celé Německo.“*

B/ Kradení v malém stylu

Poukazováním na poměry ve strukturách řídících společnost bychom však neměli předem omlouvat své vlastní prohřešky – neúplná daňová přiznání, jízdu na černo, šmelení s ruským benzínem, fušování v pracovní době a jakýkoli neodpovědný, nešetrný a nepoctivý přístup k tomu, co je společné, státní či církevní.

C/ Okrádání nemajetných

Příkázáním „**Nepokradeš**“ však Hospodin chrání nejen ty, kteří něco mají, ale také nemajetné, chudé.

Bible nemá výhrady proti lidské potřebě mít. Člověk na rozdíl od zvířete potřebuje k životu osobní vlastnictví. Majetek by se však neměl stát cílem lidské existence, mamonem k uctívání či nástrojem moci nad bližními. Hospodářsky silní jedinci by neměli žít na úkor těch sociálně slabších. Mohou se radovat z majetku jakožto znamení Božího požehnání, neměli by však zapomenout na to, že se příkázání „**Nepokradeš**“ netýká jen odcizení cizího majetku, ale i neochoty obdarovat nuzného a pomoci potřebnému.

D/ Okrádání Boha

Výzva „**Nepokradeš**“ se však netýká jen vztahu člověk – člověk, ale také vztahu mezi člověkem a Bohem. I Boha je možno okrádat.

Mal. 3,7.8: „Už za dnů svých otců jste se odchýlili od mých nařízení a nedbali jste na ně. Navraťte se ke mně a já se navrátím k vám, praví Hospodin zástupů. Ptáte se: ‘Jak se máme vrátit?’ Smí člověk okrádat Boha? Vy mě okrádáte. Ptáte se: ‘Jak tě okrádáme?’ „ Na desátcích a na obětech pozdvihování.“

Nejen zadržením desetiny svého příjmu, ale také pošlapáváním soboty či bohorovnými tendencemi okrádá člověk Boha o to, co patří jen a jen jemu.

III. DÁVAJÍCÍ BŮH

Dovolte mi uzavřít dnešní zamyšlení citací zlatého verše bible. **Jan 3,16: „Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna svého, toho jednorozeného dal, aby každý kdo v něho věří nezahynul, ale měl život věčný.“** Láska z Golgoty ostře kontrastuje s touhou obohatit se na úkor druhých a manipulovat se svobodou bližního.

Opět musím připomenout, že v hebrejštině ani v případě příkázání „**Nepokradeš**“ nejde o imperativ – rozkazovací způsob. Ten, kdo se nechal oslovit Kristovou láskou, je vysvobozen z Egypta egocentrismu a jsou mu adresována slova zaslíbení: „Ty už nekradeš. Žiješ obklopen Boží láskou a Božími dary, máš vše, co doopravdy potřebuješ k životu, umíš zůstat i na tom, co máš, a své poklady si shromažďuješ v nebi.“

Amen

NEVYDÁŠ PROTI BLIŽNÍMU SVĚMU **KŘIVÉ SVĚDECTVÍ**

**deváté přikázání
(Radomír Jonczy)**

Příjemné sobotní dopoledne vám všem, kteří jste přišli naslouchat Božímu slovu. Blížíme se k závěru našeho cyklu zamyšlení nad desaterem Božích přikázání. Je docela symbolické, že právě na aprílovou sobotu vyšlo přikázání deváté.

2. Moj. 20,16: „NEVYDÁŠ PROTI BLIŽNÍMU SVĚMU KŘIVÉ SVĚDECTVÍ.“

Ze všeho nejdříve bych rád zdůraznil, že se toto přikázání ve svém nejpůvodnějším slova smyslu týká svědecké výpovědi Izraelity před soudem. Doslovný překlad z hebrejštiny je toho jednoznačným dokladem: „Nebudeš vypovídat proti svému bližnímu jako svědek klamu.“

Cítil-li se někdo v Izraeli poškozen, měl právo svolat do brány města starší a obžalovat před nimi toho, kdo mu dle jeho mínění ublížil. Úkolem starších pak bylo vyslechnout obě strany a určit vinnou a nevinou stranu. Při té příležitosti bylo zapotřebí předvolat svědky. Jejich role bývala velmi významná. Mnohdy rozhodovali o osvobození či odsouzení, ba dokonce o životě a smrti člověka. Proto důraz: „Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.“

Soudnictví od těch dob zaznamenalo mnohé změny. Dnešní přelíčení už například nemají ráz soukromoprávních sporů. Soud je však i nadále soudem a problematika falešného svědectví zůstává stále stejně aktuální. Navíc deváté přikázání není omezeno jen na soudní síně. Dalo by se říct, že celý náš život je v podstatě jedním velkým soudním procesem, v němž vystupujeme jednou jako obžalovaní, jindy jako žalobci nebo také jako svědkové obžaloby či obhajoby.

Většina z nás má ještě v živé paměti totalitní systém „kádrování“. Obávám se, že komunistickým režimem posuzování našich bližních neskončilo. Možná byste mohli namítnout, že to v životě bez posuzování dost dobře nejde. Například hodnocení práce člověka může být inspirací k růstu jeho pracovních kvalit. Dále pak v moderní demokratické společnosti „glasnost“ zprostředkovávaná médii sehrává klíčovou, pozitivní úlohu. Právě média jsou však také nejzářnější dokladem toho, jak tenkým ledem může být posuzování člověka. Pravdou však je, že deváté přikázání nevaruje před posuzováním, ale před křivým svědectvím, nasměrovaným proti bližnímu.

1. LEŽ - ÚMYSLNÁ I NEÚMYSLNÁ (Ef. 4,25)

Křivým svědectvím je míněno záměrné šíření malých i velkých lživých informací, záměrně poškozujících naše bližní, veřejná i postranní lživá svědectví proti nim.

Stojí za povšimnutí, že slovo „d'ábel“, řecky „diabolos“, v doslovném překladu do češtiny zní „pomlouvač“. Tato souvislost je docela výstižná. Pomlouvači jsou totiž

doopravdy d'áblové, kteří šířením úmyslných i neúmyslných lží pohřbívají ušlechtilé mezilidské vztahy.

Právě neúmyslné lži bývají častým přestoupením devátého přikázání. Domníváme se, a tím hřešíme. Domníváme se, že ten či onen je takový či makový, že je pyšný, líný, že není dost duchovní, že určitě krade, jinak by neměl tolik peněz, že má určitě něco proti nám... Tak tedy lež úmyslná i neúmyslná, oficiální i postranní bývá nejčastějším projevem křivého svědectví proti našim bližním.

II. SLOVO ODSOUZENÍ BEZ LÁSKY A MILOSTI

Někdy mohou být informace šířené o našich bližních pravdivé a třeba i vyslovené otevřeně z očí do očí. A přesto mohou být křivým svědectvím. Podle našeho prvního prezidenta T.G.Masaryka se totiž pravda vyslovená bez lásky a milosrdenství stává lží.

Dietrich Bohoeffler varuje před „**fanatismem pravdivosti**“, který způsobuje, že své bližní nejen posuzujeme, ale i odsuzujeme.

Vzpomínám si, jak mi jednou v době studií na Teologické fakultě jeden z mých evangelických spolužáků vyprávěl o tom, že ho před kostelem po bohoslužbě kontaktoval člověk, který ho oslovil otázkou: „Jestlipak víš, že sem chodíš zbytečně? Stejně totiž shoříš, protože nesvětiš sobotu.“ Jeden ze spisovatelů minulé generace Albert Camus jednou prohlásil: „Děsili jste mne posledním soudem? Dovolte, abych se uctivě zasmál. Očekávám jej beze strachu. Zakusil jsem to, co je nejhorší, a to soud lidský.“

Cesta k naplnění devátého přikázání vede jinudy – Jan 8, 10.11. Všimli jste si? Ženu přistiženou při cizoložství Ježíš soudil, nepřehlížel její vinu, ale neodsoudil ji. V Ježíši se prostě pravda snoubí s milostí (Jan 1,14.17). Měli bychom následovat jeho příklad.

III. SLOVO DEFORMUJÍCÍ BOŽÍ PRAVDY

Další formou křivého svědectví, ubližující našim bližním, může být slovo deformující pravdu Božího slova. Apoštol Pavel vybízí Timotea: 2.Tim. 4,1-5.

Asi jste postřehli. Pavel zde prorokuje o tom, že se v křesťanských kruzích objeví falešní učitelé, kteří budou své bližní ohrožovat křivým svědectvím, bájí. Mistr Jan Hus, který tyto učitele zažil, proto vybízí křesťany: „Věrný křesťane, hledej pravdu, slyš pravdu, uč se pravdě, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti.“

Křesťané však dnes už tuto výzvu přestávají slyšet. Pravda bývá pošlapávaná nezájmem nás křesťanů o studium bible a lacinou snahou sjednotit v pravdě rozdělené křesťanstvo zdůrazněním toho, co nás spojuje, a přehlížením toho, co nás rozděluje.

Blaise Pascal by tuto situaci zhodnotil slovy: „Existuje falešná láska, která zahrnuje pravdu, ale také falešná horlivost, která pro pravdu ničí lásku.“

IV. NESOULAD MEZI ČINY A SLOVY

I čistá Boží pravda se může stát falešným svěděním v ústech toho, kdo ji nedosvědčuje svým životem. V biblickém slova smyslu nestačí pravdu jen teoreticky promýšlet, pravda se musí činit. 2. Kor. 4,2.

Adolf Novotný v Biblickém slovníku konstatuje, že se pravda obrací spíše ke svědomí než k rozumovému uvažování. Říká, že osvojení pravdy je mařeno spíše neposlušností než nedostatkem myšlenkových schopností.

V. MLČENÍ

Jsou lidé, kteří sice o svých bližních nešíří křivá svědectví, ale rádi jim mlčky naslouchají, a tím k jejich šíření přispívají.

Zlu pomluv a soudů je třeba stavět hráz tím, že odmítneme do sebe vstřebávat záporné informace o lidech a že se naopak budeme snažit zjišťovat o lidech něco pěkného a chvályhodného. Vězte, že je lepší chválit než pomlouvat.

Slovo závěrem

Křivé svědectví je velice nebezpečným hříchem. Na první pohled se totiž může jevit méně nebezpečným než hřích smilství, krádeže či vraždy. Slovo se zdá být menším zlem než čin. Možná právě proto i v církvi vyvozujeme z hříchu smilství a krádeže striktnější závěry než z hříchu křivého svědectví. Zapomínáme přitom, že právě zlá slova předcházejí zlé činy. Jakub upozorňuje na to, že jazyk je sice malý úd, ale dokáže zapálit veliký oheň mezilidských sporů.

Co tedy s křivým svěděním? Už jste si taky dávali dobrá předsevzetí o tom, že se mu budete vyhýbat? Marně?

Apoštol Pavel říká: „Všechno mohu v Kristu, který mne posiluje.“ Tuto zkušenost má šanci prožít každý z nás. Příkázání deváté, stejně jako většina ostatních, totiž opět není příkazem, ale zaslíbením.

Ten, kdo byl vyveden z otroctví hříchu a následuje Ježíše Krista, vydává zcela automaticky spolu s ním svědectví pravdě!

Amen

NEBUDEŠ DYCHTIT

desáté přikázání
(Radomír Jonczy)

Před námi je poslední ze série našich zamyšlení nad odkazem starého, a přesto stále mladého Desatera. Na řadu totiž po delší přestávce přichází příkázání závěrečné – desáté.

Čtení z bible: 2.Moj 20,17: „NEBUDEŠ DYCHTIT PO DOMĚ SVÉHO BLIŽNÍHO. NEBUDEŠ DYCHTIT PO ŽENĚ SVÉHO BLIŽNÍHO ANI PO JEHO OTROKU ANI PO

JEHO OTROKYNI ANI PO JEHO BÝKU ANI PO JEHO OSLU, VŮBEC PO NIČEM, CO PATŘÍ TVÉMU BLIŽNÍMU.“

Bývá dobrým zvykem, že si lidé obvykle dávají záležet na tom, co bude závěrem. Závěr bývá pojímán jako kulminace, vyvrcholení toho, co předcházelo. Proto většinou klademe důraz na závěrečnou řeč, na vyvrcholení hudební skladby, završení akce, na poslední kapitolu knihy, sportovní finále, poslední dějství či závěť.

Nabízí se tedy zcela přirozeně otázka, zda je také desáté přikázání takovým vyvrcholením Desatera.

Na první pohled se může jevit, že je desáté přikázání do jisté míry krokem zpět, že se zde v podstatě znovu opakuje to, co jsme už slyšeli v přikázání sedmém a osmém – „*nesesmilníš, nepokradeš...*“.

Přesto je však nutno říci, že je desáté přikázání doopravdy vyvrcholením všech přikázání předcházejících.

V čem je onen vrchol, ono vystupňování? Ústřední význam má v tomto přikázání sloveso **chamad** – dychtit, intenzivně po něčem toužit a vytoužené realizovat.

Možná si řeknete, co je špatného na tom, když člověk po někom nebo po něčem dychtivě touží. Kam bychom v životě došli, když by v nás nebyla intenzivní touha něčeho dosáhnout, někomu patřit.

Samotné sloveso **chamad** je doopravdy významově neutrální. Ve Starém zákoně je například používáno v souvislosti s touhou člověka po Bohu. Desáté přikázání tudíž nevylučuje tvůrčí, konstruktivní nespokojenost, touhu víc dokázat, víc mít, více znamenat, víc si užít.

V křesťanské minulosti bylo toto přikázání chybně vykládáno zvýšeným důrazem na nutnost asketického přístupu k životu. Není zapotřebí potlačovat přirozené touhy člověka. Desáté přikázání dokonce ani nevylučuje možnost nechat se inspirovat tím, co člověk vidí u toho druhého.

Problém vzniká ve chvíli, když ono dychtění míří, jak už to bylo vyjádřeno v přikázání devátém, proti bližnímu, když získá pachut' oslepující závisti, díky níž člověk není schopen docenit to, co má, a zaměřuje se na to, co nemá a co naopak má ten druhý. Z celé duše mu to však buď nepřije, anebo se intenzivně zabývá tím, jak jej o to všechno připravit.

Stačí vzpomenout na Lucifera a jeho touhu „měřit se s Nejvyšším“, na Adama a Evu a jejich touhu být jako bohové, na Kaina a jeho závist zbavující schopnosti sebekontroly.

Hříšná dychtivost hrozí každému člověku bez rozdílu, chudému i bohatému, prostému či mocnému, mladému i starému, zdravému i nemocnému, zlému i zdánlivě dobrému, třeba i zbožnému.

Vhodným dokladem toho všeho jsou dva známé starozákonní příběhy, v nichž shodou okolností ohrožení hříšnou dychtivostí jsou dva králové. Lidé mocní, bohatí, a přesto naprosto neschopní spokojit se s tím, co mají.

Král **Achab**, který se ve své dychtivosti neštítí okrást prostého člověka a vzít mu vinici – jeho dědictví po otcích, a král **David**, který se neostýchá zinscenovat vraždu manžela krásné ženy, po které ve své hříšné dychtivosti bezmezně touží.

Za povšimnutí přímo stojí, že Achab je v bibli považován za prototyp zlého, nepovedeného vladaře, zatímco David za krále zaslíbení.

Luther k tomu říká: „Poslední přikázání není pro zlé darebáky, ale pro ty nejzbožnější, kteří chtějí být chváleni a pokládáni za poctivé a upřímné a kteří se proti předchozím přikázáním nijak neprovinili.“

Není snad nic horšího než touhy poškozující bližního a pošlapávající Boží vůli. Desáté přikázání mluví proti nim, a stává se tak přirozeným vyvrcholením všech přikázání předcházejících.

Přikázání „Nezabiješ“, „Nesemilníš“ a „Nepokradeš“ chrání před zvrácenými činy, přikázání „Nepromluvíš křivého svědectví“ před falešnými slovy a přikázání „Nebudeš dychtit“ před zvrácenými touhami lidského srdce.

Čin – slovo – pohnutka, taková je tedy gradace jednotlivých přikázání druhé desky zákona. Na tuto důmyslnou gradaci navázal Ježíš Kristus ve svém Kázání na hoře, když kritizoval pokrytectví svých současníků, zaměřující se jen na vnější projevy poslušnosti. Útočil tak na neviditelnou, těžko popsatelnou, zákeřnou pohnutku ke zlému. Připomínal, že osudným přestupkem není až samotný vykonaný čin, ale už to, co se rodí, hlodá a řeže v srdci.

Mat. 15,19. Možná jste si také všimli, že se v tomto Ježíšově výroku objevuje téměř celé Desatero. Každý hřích podle tohoto konstatování úzce souvisí s pohnutkami srdce. Právem proto vidí Jakub dychtivost, žádostivost jako podstatu, vlastní počátek hříchu a zla – *Jak. 1,15.*

Závěr: Být spokojen s tím, co mám, a nepropadat hříšné dychtivosti. Nejen nezabíjet, nekrást, nesmilnit atd., nýbrž čelit ve své mysli už každé touze po tom, co mi nepřísluší, co stojí proti mému bližnímu a překračuje hranice dané Bohem. Boha nejen poslouchat, ale také se mu podřídit celou svou vůlí a chtít jen to, co chce On.

Co myslíte, je něco takového vůbec možné? Apoštol Pavel má za to, že ano. Z vězení, v němž se ocitl pro svoji víru pro Krista, píše – čti *Fil. 4,11-13.*

Zvítězit nad hříšnou dychtivostí je možné v Kristu. Být v Kristu znamená být s ním jedno tělo a mít s ním důvěrný vztah. Láska k němu a k bližním tak dělá opravdové zázraky. Hezky je to vyjádřeno v jedné z písní z pohádky „Nesmrtelná teta“: „Tam, kde láska vládne, závist je ztracená, shání srdce prázdné, z lásky bývá zmatená.“ Když na Boží lásku, vysvobozující z otroctví hříchu, odpovíme svojí láskou, pak bude ztracena nejen závist, ale všechny hříšné pohnutky, a tak i všechny hříšné činy.

Modleme se prosím jako jednotlivci, jako sbor s žalmistou: „*Stvoř srdce čisté, Bože, mi a obnov v mém nitru pevného ducha*“ (*Žalm 51,12*).

Amen